

Inbjudan att inkomma med synpunkter på regeringens forskningspolitik (U2023/01467)

Jordbruksverket har bjudits in att lämna synpunkter på regeringens forskningspolitik.

Senaste gången Jordbruksverket gavs möjlighet att lämna synpunkter på regeringens forskningspolitik var 2019, se Jordbruksverkets skrivelse 4.1.17.13306/2019. De synpunkter som Jordbruksverket lämnade 2019 är fortfarande högst aktuella och bör med vissa kompletteringar utgöra grunden för regeringens forskningspolitik avseende jordbruk och vattenbruk.

Av följande framgår samfattningsvis de synpunkter som lämnades 2019:

- Det behövs stora offentliga satsningar på behovsmotiverad livsmedelsforskning för att de av riksdagen beslutade målen om en ökad produktion i livsmedelsstrategin ska kunna uppnås.
- Forskningsresultaten inom livsmedelsområdet ska kunna omsättas i praktisk tillämpning och ha ett tydligt näringslivsfokus
- Samtliga dimensioner av hållbarhet, ekonomisk, social och miljömässig behöver integreras i forskningsinsatserna inom livsmedelsområdet.
- Satsningarna inom livsmedelsforskningen behöver avse hela livsmedelskedjan. Primärproduktionen är basen för hela livsmedelssystemet och behöver prioriteras.
- De satsningar som prioriteras ska styras av de behov som finns i de olika delarna av livsmedelskedjan och resultaten ska komma näringarna till godo.

Sedan 2019 har det skett förändringar i villkoren för produktion av livsmedel som behöver beaktas då en ny forskningspolitik läggs fast. Livsmedelssektorn har de senaste åren upplevt flera olika kriser som ställt alla delar av kedjan inför nya utmaningar. Forskningen bör lägga större vikt än tidigare vid att skapa motståndskraftiga företag i alla delar av kedjan.

En faktor som särskilt kommit i fokus är en trygg och säker tillgång till produktionsmedel. Forskning som inriktas mot att finna alternativ till dagens produktionsmedel och metoder som är mindre sårbara är angelägna.

Jordbruksverket stödjer också inspelet från Nationella forskningskommittén för livsmedel till livsmedelsstrategin 2.0 om en årlig matmiljard, det vill säga en ytterligare miljard för forskning, innovation och kompetensutveckling i livsmedelssystemet. Programmet skulle bygga på en bredare samverkan mellan det offentliga och näringslivet, där staten investerar 500 miljoner per år och näringslivet bidrar med en lika stor andel i medfinansiering.

Jordbruksverk vill tillsammans med Sveriges lantbruksuniversitet lyfta behovet av stärkt växthälsa i svensk jordbruks- och trädgårdsproduktion, för att kunna möta framtida utmaningar och behov av omställning som svensk växtproduktion står inför. Utmaningarna kring växthälsa i livsmedelsproduktionen behöver adresseras parallellt med utmaningarna i bland annat skogsproduktion.

Det finns vidare ett stort behov av satsningar på forskning och innovation för att utveckla den svenska produktionen av animaliska livsmedel och möta de utmaningar som finns avseende lönsamheten.

I Naturvårdsverkets skrivelse Underlag till regeringens kommande klimathandlingsplan och klimatredovisning (NV-08102-22) har behovet lyfts om utökade medel till bland annat satsningar på metodutveckling för bättre beräkning av klimateffekter av åtgärder inom jordbruket. Förslaget i skrivelsen bygger i sin tur på Naturvårdsverkets Rapport 7060 ”Jordbrukssektorns klimatomställning”. Där föreslås att anslaget bör ligga på 75 miljoner per år att jämföra med de drygt 17 miljoner som gäller idag, bland annat för att på ett bättre sätt kunna hantera behov inom klimat- och växtskyddsområdet. Jordbruksverket är den enda finansiär som har jordbrukets miljöpåverkan som huvudinriktning när det gäller små till medelstora projekt av tillämpad forskning och utveckling. Regeringen har föreslagit att Jordbruksverkets FoU-verksamhet får 10 miljoner kronor för 2024 och 15 miljoner kronor för 2025 i ökade anslag i form av en särskild klimatsatsning. Regeringen har föreslagit att Jordbruksverkets FoU-verksamhet får 10 miljoner kronor för 2024 och 15 miljoner kronor för 2025 i ökade anslag i form av en särskild klimatsatsning vilket inte fullt ut täcker de behov vi lyft fram.

Inom Jordbruksverkets verksamhet finns också en Nationell kommitté för skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål och ett kompetenscentrum för frågor om att ersätta, minska och förfina djurförsök, Sveriges 3R-center. Nationella kommittén har tagit fram en egen skrivelse med synpunkter på regerings forsknings- och innovationspolitik (dnr. 5.2.17-17933/2023). Kommitténs skrivelse fokuserar på ökad finansiering för utveckling och nyttiggörande av metoder som kan ersätta, minska och förfina djurförsök.

Motivering

Det behövs kraftiga och långsiktiga satsningar på forskning och innovation (FoI) för att klara transformation, konkurrenskraft, robusthet samt miljö- och klimatkrav. Dessutom behövs satsningar på tillämpad forskning som enkelt kan omsättas på gårdsnivå. Företagens lönsamhet påverkas av deras produktivitet och förädlingsgrad. Produktiviteten och förädlingsgraden är i sin tur direkta resultat av kunskap och innovation men även av möjligheten att ta till sig nya tekniker och ny kunskap för att tillgodose konsumenternas behov och på så sätt öka efterfrågan.

På bara några få år har de olika delarna av livsmedelskedjan ställts inför stora utmaningar av vitt skilda karaktärer. Torkan 2018, pandemin 2020 och Rysslands anfallskrig mot Ukraina 2022. I samtliga fall har det lett till stora påfrestningar för de olika delarna av livsmedelskedjan. För att klara sig igenom kriserna har det krävts motståndskraft av olika slag. Inte sällan har företagen upplevt att det saknats kunskap om hur helt nya och icke förutsägbara problem ska lösas. Kriserna har också öppnat för nya möjligheter som det också är viktigt att företagen ges möjlighet att utnyttja. Exempel på forskningsbehov som påtalats är vattenhushållning, nya odlingssystem vid extremt väder, växtsorter med egenskaper anpassade för extremt väder, djurhållning vid extremt väder och företagsledning.

En trygg livsmedelsförsörjning har åter blivit en central del i samhället. Inte minst då Rysslands anfallskrig mot Ukraina har visat att tillgången på livsmedel blivit en del av säkerhetspolitiken. Även pandemin med brutna försörjningskanaler visade på sårbarheter. Tillgång på produktionsmedel är central för att upprätthålla livsmedelstrygghet. Om möjlighet till handel inte kan garanteras krävs alternativa lösningar. Forskning behövs för att utveckla alternativ till de produktionsmedel som står till förfogande genom import. En sådan forskning bör också genomföras i skenet av andra samhällsutmaningar som miljö och klimat. Några områden som är särskilt angelägna är den framtida tillgången på energi och växtnäring som används i jordbruket.

Svensk växtodling är central för vår livsmedelsförsörjning och beredskap samt bidrar starkt till sysselsättning och tillväxt. Satsningen Kraftsamling Växthälsa, där Jordbruksverket och Sveriges Lantbruksuniversitet samarbetar (dnr. 6.1.1-00889/2023), kommer att minska skördeföruster orsakade av skadegörare och klimatförändringarna, och på så sätt stärka svensk livsmedelsproduktion. Kraftsamlingen ska leverera behovsbaserad kunskap, kompetens och beredskap och genomföras med ett systemperspektiv som bygger på en funktionell kedja från grundläggande forskning till praktik, i samverkan med universitet, myndigheter, näring och samhället i övrigt.

Svensk djurhållning och produktion av animaliska livsmedel håller hög nivå gällande djurhälsa och djurvälståndsområdet vilket bidrar till en hållbar produktion med låg användning av antibiotika. Produktionen har dock stora

lönsamhetsutmaningar och det finns därför ett stort behov av forskning och innovation för att hitta kostnadseffektiva och moderna lösningar anpassade efter dagens klimat och krav från samhället. Utan satsningar på att utveckla den svenska produktionen av animaliska livsmedel riskerar vi att förlora delar av denna vilket får stora konsekvenser för vår miljö, samhälle och livsmedelsförsörjning.

I detta ärende har generaldirektören Christina Nordin beslutat. Bengt Johnsson har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också chefsjuristen Ida Lindblad Hammar, Olof Johansson, Magnus Franzén, Tobias Markensten, Helena Elofsson, Emma Svensk, Lena Niemi Hjulfors och Sara Sundelius deltagit.

Christina Nordin

Bengt Johnsson

Yttrandet har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Kopia till

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet